

KALEVALAN LUOMISKERTOMUS.

Tahdomme nyt ryhtyä vähän tarkastamaan Kalevalaa ja silloin ensiksi sen luomiskertomusta. Niinkuin ylipäänsä kaikki pyhät kirjat, alkaa Kalevalakin luomisella. Tämä luomiskertomus on kuitenkin hieman erilainen Lönnrotin aikaisemmin laatimassa Kalevala-painoksessa ja uudemmassa.

Nykyisessä Kalevala-laitoksessa kerrotaan, kuten muistamme, kuinka Ilmatar, elettyään „ilman pitkillä piholla“, ikävystyy aikoihinsa ja laskeutuu alas mereen. Täällä hän tulee raskaaksi ja vaikeissa synnytystuskissaan rukoilee Ukko Ylijumalalta apua. Silloin tulee sotka lentäen etsien pesän sijaa, Ilmatar nostaa polveansa vedestä ja siihen sotka munii kuusi kultaista munaa, rautamunan seitsemännen. Mutta kun Ilmatar liikuttaa polveansa, vierivät munat rikki ja niistä syntyy maailma. Sitten Väinämöinen Ilmattaren kohdussa ikävöi ulos ja synnyttää itsensä siten että hän itse aukaisee itsellensä tien ja omin voiminsa tulee ulos emonsa kohdusta.

Näin kertoo uusi Kalevala. Vanhassa Kalevalassa taas ei puhuta ensinkään Ilmattaresta, kerrotaan vain, kuinka Väinämöinen tulee ulos emonsa kohdusta ja sitten uiپی ympärö. Väinämöinen sitten näkee kotkan etsivän pesimäsijaa ja nostaa merestä polveansa, johon kotka munii munansa ja munista muodostuu maailma.

Tässä on kaksi luomiskertomusta ja me kysymme luonnollisesti, mikä niistä on oikea. Huomaamme, että Lönnrot myöhempää Kalevalaa laatiessaan arveli, että Väinämöinen ei ole jumala vaan sankari, inhimillinen olento. Kuitenkin selvästi tuo vanha luomiskertomuksen muoto, missä Väinämöinen esiintyy jumalallisena olentona, kuuluu vanhimpaan traditsiooniin.

Me näemme saman suhteen uskonnoissa. Meidän ei tarvitse mennä kauemmaksi kuin kristinuskoon. Samaten kuin Väinämöinen syntyi neitsyt Ilmattaresta, samaten Kristus kertomuksen mukaan syntyi neitsyt Maariasta ja samalla tavalla Buddha syntyi ja muut maailman „vapahtajat“. Ja samaten myös Kristusta ei ole pidetty ainoastaan sankarina, suurena ihmisenä vaan jumalana. „Kristus“-nimellä on kuvattu myös Jumalan Poikaa eli Logosta, kuten sanotaan Johanneksen evankeliumissa. Eikä Logos ole silloin erityinen henkilö vaan se ilmennyt jumala, joka loi maailman.

Kun siis vanhassa Kalevalassa Väinämöinen luo maailman ja uudessa Ilmatar (jolloin Väinämöinen vasta syntyy myöhemmin), niin ei tarvitse otaksua, että tässä olisi kaksi ristiriitaista kertomusta vaan saman kertomuksen kaksi kehitysmuotoa. Itse asiassa Ilmatar ja Väinämöinen on yhtä. Onpa voinut syntyä sekaannusta nimienkin yhdenmukaisuuden vuoksi: *Väinämöinen – Veenemöinen*. Myöhempää kertomusta, jossa Väinämöinen syntyy vasta maailman luomisen jälkeen, pidän salatieteellisesti katsoen parempana.

Väinämöinen on itse asiassa Logos. Ja mitä on Logos? Kun meidän ajanamme tavallinen materialistinen tiedemies koettaa selittää maailman syntyä, niin hän ottaa rasvapallon, pyörittää sitä vedessä ja näyttää, kuinka siitä erkanee pieniä palloja. Noin koneellisesti syntyy maailma hänen käsityksensä mukaan. Alkuaineusva alkaa pyöriä, siitä erkanee osia ja näin syntyy aurinkokunta planettoineen, maailmoineen. Ja ehkä meidänkin mielestämme tämä tuntuu erinomaisen viisaalta verrattuna muinaisaikaisiin kertomuksiin.

Mutta yhden asian me vain unohdamme. Sitä asiaa ei osaa ratkaista professori, kun hän siinä seisoo selittämässä maailman syntyä. Kuka pani pyörimään nuo alkuaikaiset elementit? Siihen ei voi tiede mitään vastata, sitä ei voi ensinkään ratkaista, jollei uskota henkeen ja elämään. Ja siksi vanhat viisaat – tämän näemme pyhistä kirjoista – ovat kansottaneet maailman jumalallisilla, elävillä olennoilla, tajunnoilla, jotka noita maailmoita „pyörittävät“.

Mielestäni he ovat sittenkin olleet viisaampia ja nähneet kauemmaksi kuin nykyaikaiset materialistiset tiedemiehet.

Jos me itse koetamme katsella, tunkeutua maailman salaisuuteen ja nähdä, kuinka on elämän pohjattomissa syvyyksissä niin me todella kohtaamme niitä jumalallisia olentoja, jotka maailmoita luovat. Niitä on meidän maapallomme ja meidän aurinkokuntamme takana Logos, se olento, jonka kehityshistoria on kätkeyty aikakausien yöhön. Mutta sekin on olento, joka vuorostaan voi rukoilla „Ukko Ylijumalaa“, sitä Salaisuutta, joka on kaiken takana ja jota ei kukaan tunne.

Kalevalan luomiskertomuksessa Väinämöinen edustaa tätä Logosta, Väinämöinen ja Ilmatar. Ilmatar on vain ikäänkuin toinen puoli Väinämöisestä eli Logoksesta, yksi Logoksen olemuspuoli. Jos me koetamme ajatella ja käsittää elävää olentoa, tajuntaa, niin me aina havaitsemme, että se tajunta on kolmiyhteinen, että siinä on kolme puolta, tahto, tunto ja järki, tai millä nimellä niitä tahdommekaan nimittää. Tämä on se jumalallinen kolminaisuus, josta puhutaan kaikissa jumaluusopeissa, kaikissa uskonnoissa, niinpä esim. kristillisessä dogmatiikassa Isän Pojan ja Pyhän Hengen nimellä. Tahto on Isä, rakkaus on Poika ja Pyhä Henki on järki.

Se, mikä minun nähdäkseni Kalevalan luomiskertomuksessa selvästi näyttää, että on kysymys Logoksesta, on tuo mahtava lause

Yksin meillä yöt tulevat
Yksin päivät valkenevat
Yksin syntyi Väinämöinen
Ilmestyi ikirunoja.

Hän syntyi *yksin*. Aivan niinkuin kristinuskossa Kristus oli Jumalan yksisyntyinen, „ainokainen“ poika, kreikankielellä *monogenees*, niin oli Väinämöinenkin yksin Ukosta, Ylijumalasta syntynyt. Sitten maailmassa hän syntyi yksin äidistä, neitsyeestä. Meidän täytyy näet ymmärtää, että Logos, jumalallinen olento, maailmaa luodessaan luo kuvan itsestään, joka on hän itse. Hän astuu ikäänkuin ulos itsestään, katsoo itseään ja aina kuitenkin kieltää luomansa todellisuuden, sanoen: „tämä kuva ei ole minä.“ Kaikkein syvin mysterio, mitä on sanottu Logoksesta, syvin järkiajatus on lausuttu vanhassa Intiassa, kun Logos eli Brahmaa aina sanoo: „tämä ei ole minä.“ Hän luo itsestään kuvan, katsoo itseään, ilmentää itseään, mutta aina taas hävittää tämän kuvan ja luo korkeamman.

Tämä on syvä hengen mysterio. Mutta sellainen on maailma. Se on Jumalan taideluoma. Logos on taiteilija, työntekijä, joka tahtoo luoda taideteoksen, missä hän itse ilmenee. Se taideteos vierii esiin hänestä itsestään, se on häntä itseään, hän tahtoo siinä itse tulla eläväksi.

Sentähden heti alkusanoissa lausutaan: „yksin syntyi Väinämöinen“, vaikka Väinämöinen ilmenneenä jumalana, Logoksena, syntyi vasta myöhemmin. Se oli ensimmäinen näky. Logos lausuu itsekseen: „minä tahdon tuollaisena esiintyä“, ja sitten hän astuu alas meren ulapalle, astuu aineeseen. Aine on Ukko Ylijumalan salaisuuksia. Aine on aina olemassa, se on ikuinen. Aine ei ole sitä, mitä me käsitämme aineeksi. Aine on *voimaa*, eli niinkuin sanotaan hindulaisessa uskonnossa, *maajaa*, s. o. taikavoimaa. Aine on taikavoimaa, jonka avulla henki voi itseään ilmentää.

Kun sitten luomiskertomus Kalevalassa jatkuu, kertoo se, kuinka Ilmatar astuu alas aineeseen. Ensinnäkin syntyi tahto ilmenemiseen, sitten heti alkaa syntyä rakkaus, tunne: se on Logoksen naisellinen puoli. Nyt tunne alkaa vaikuttaa, rakkaus, viisaus astuu alas aineeseen ja koettaa sitä muovaila, mutta ei vielä osaa. Se on suurta tuskaa ja työtä. Kuinka todellisesti Kalevalassa kuvataankaan, että Ilmatar kärsii tuskaa, niin suurta, että hän rukoilee Ukko

Ylijumalaa: „etkö sinä voi pelastaa minua näistä synnytystuskista, etkö voi antaa Väinämöisen syntyä?” Hän on Logos, siis jumalallinen olento, joka kääntyy korkeamman, suuremman, jumalallisemman voiman puoleen. Ja silloin kun hän kauan tässä aineen valtameressä on tuskissaan elänyt ja vaikuttanut, niin tulee sotka ja laskee munansa hänen polvelleen. Mitä on tämä sotka eli niinkuin myös sanotaan, kokko? Mieleemme heti muistuu, kuinka uskonnollisessa vertauskuvastossa lintua käytetään merkitsemään sitä, jota myös sanotaan Pyhäksi Hengeksi. Se on Logoksen kolmas olemuspuoli, järki, ajatus. Ilmatar kuvaa sitä tunnelmaa, rakkautta, sitä halua ja tuskaa, joka ensin aineessa vaikuttaa, mutta vasta silloin kun järki tulee avuksi, kun ajatus alkaa toimia Logoksessa, suuressa jumalallisessa, elävässä olennessa, vasta silloin syntyvät munat, aineelliset atomit, joita on seitsemän. Kuusi on kultaista, loistavaa, mutta seitsemäs on rautainen, tämä pimeä, fyysillinen maailma. Joka tasoa varten luodaan yksi perusatomi. Logos juuri järjestää atomit maailmankaikkeudessa.

Kun nykyään salatieteellinen selvänäkijä tutkii näitä asioita, huomaa hän, että Pyhä Henki, joka liikkuu vetten päällä, se tuosta suuren Ukko Ylijumalan alkuaineesta muodostaa ja järjestää atomit omaa maailmaansa varten. Sitten ne atomit ikäänkuin putoavat pois hänen polveltaan ja niistä muodostuu maailma. Kun rakkaus eli viisaus liikkuu, silloin taas atomit yhdistyvät ja näin muodostuu maailma. Tämä on kuvannollisesti, runollisesti esitetty.

Kun sitten on maailma luotu, kun kaikille tasoille on luotu pallot, maailmat, kiertotähdet, niin Väinämöinen pyrkii ulos äitinsä kohdusta. Logos tahtoo lopullisesti nähdä itsensä, tahtoo itse ilmetä tässä maailmassa, ei ainoastaan näkemällä itsensä muodossa vaan siten että hän herättää itsensä näissä muodoissa. Me voisimme vertauksella selittää, että hän on ikäänkuin luonut taulun ja tahtoo nyt tehdä olennot siinä eläviksi. Jumala tahtoo itse syntyä siinä maailmassa, minkä hän on luonut. Hän tahtoo herätä tajuntaan, itsetietoisuuteen, ja hän itse omalla voimallaan myös silloin syntyy. Tämä on ihmiskunnan alku. Herää olentoja, jotka voivat ruveta ajattelemaan ja tahtomaan niinkuin Jumala ajattelee ja tahtoo. Silloin Väinämöinen ilmenee ja syntyy maailmaan.

Näin mielestäni aivan selvästi Kalevala kuvaa maailman luomista sisäiseltä kannalta. Se esittää aivan samat asiat kuin muutkin pyhät kirjat. Sama maailmankatsomus, sama käsitys kaiken alkuperästä kuin muualla tavataan, esiintyy Kalevalassakin. Kaiken takana on järki, tajunta. Ei ole maailma luonnonvoimain sokeata leikkiä vaan se on tajuntaa, järkeä, se on tahtoa ja rakkautta, ja se on tuskaa ja työtä. Viisaan ihmisen kannalta on maailma työtä, se on suuren taiteilijan luovaa työtä. Se on tuskaa ja se on riemua.

Jos luumme tuota Kalevalan ensimmäistä runoa, voimme havaita, kuinka tyyneesti se vaikuttaa yksinkertaisuudessaan. Siinä ei ole tavallisia inhimillisiä tunteita, siinä on suurempaa voimaa, suurempia tunteita, jumalallisia ajatuksia, jumalallista tahtoa ja tunnetta. Se nousee meidän eteemme ylevänä, majesteettillisenä.

Myös voimme aina huomata, että kun pyhissä kirjoissa jotakin esitetään, joko historiallista tai metafyyssillistä, niin sitä voi avata monilla avaimilla. Niinpä jos tämän luomiskertomuksen siirrämme inhimilliselle tasolle ja sieluelämän alalle, se sielläkin pitää paikkansa. Eikö ihmisen sieluelämässäkään ole jotakin, mikä vastaa luomista? On, esim. kaikki taiteellinen luomistyö. Ja jos tarkastamme, voimme huomata kuinka hyvin kaikki nämä kohdat luomiskertomuksessa sopivat myös ihmissielun luovaan toimintaan. Yksin syntyy Väinämöinen, s. o. kun ihmisnero inspiratsioonin hetkenä näkee taideteoksen, runon, näytelmän tai sävellyksen, on se yhtenäisenä, kokonaisena aatelmana, konsepttionina, mutta sitten alkaa työ ja tuska sen toteuttamisessa. Silloin taiteilija monasti epätoivoissaan kääntyy sisäisen jumalansa puoleen: „enkö voi päästä näistä tuskista.” Nyt tulee järki avuksi ja tuo

hänen eteensä aineksia, hän muodostaa niistä kuvia, munista tulee maailmoita, ja kun näin on kaikki valmistettu, niin lopuksi Väinämöinen, tuo alkuperäinen konseptiossa nähty ihanne, se aivan kuin oman itsensä voimasta tulee esille taiteellisessa työssä. Todellinen nero luo sillä tavoin, että hän ensin on kauan tuskissaan synnyttelyt ja sitten teos syntyy omasta voimastaan, aivan niinkuin Väinämöinen kuitenkin itse lopulta astuu ulos emonsa kohdusta.

Pekka Ervast.

(Tietäjä 1912 Helmikuu N:o 2, ss. 62-67)